

Alt du skal vide om våde øjne

Tørre, våde og irriterede øjne er ikke farligt, men det kan være til stor gene for dem, det rammer. I værste fald kan det være nødvendigt med operation. **Henrik Vorum**, en af landets førende specialister, guider dig her igennem lidelsen.

AF Heidi Bendtsen Nielsen, journalist

Tåreproduktionen kan øges, når øjet anstrender sig, for eksempel når man læser.

Om eksperten

Henrik Vorum, 60 år, er klinisk professor ved Det Sundhedsvidenskabelige Fakultet, Aalborg Universitet, og ledende overlæge ved Øjenafdelingen, Aalborg Universitetshospital. Han driver desuden sin egen speciallægepraksis i Hjørring med speciale i blandt andet tårevejslidelser og øjenlågskirurgi. Henrik Vorums arbejde er foreløbigt omsat til over 200 videnskabelige publikationer. I 2022 modtog han Dannebrogordenen.

FOTO: LARS HOLM

Hvad er tørre, våde og irriterede øjne?

Dine øjne kan blive tørre, våde og irriterede af flere årsager. Symptomerne kan variere og omfatte alt fra

svie, kløe, ømhed, en brændende fornemmelse samt en følelse af at have grus i øjnene. Dit syn er sjældent truet, men det kan være voldsomt generende. Man vurderer, at cirka en fjerdedel af befolkningen er ramt af disse gener i varierende grad.

Herunder kan du læse om årsagerne til, at de tørre, våde og irriterede øjne opstår.

1

Overproduktion af væske

Når øjet løber i vand, kan det skyldes en overproduktion af væske. Det ses for eksempel hos folk med allergi. Deres tåreveje fejler ikke nødvendigvis noget, men deres tårekirtler i øjet producerer for meget væske, og hvis ikke 'afløbet' kan følge med, løber øjnene over.

Hvis man har meget væske i øjet, kan det gå ud over ens syn. Man er nemlig tvunget til

at kigge gennem væsken, der kan sløre ens syn. Man kan også opleve, at indkommende lys spredes i den ekstra ophobede væske, så man får en fornemmelse af at blive blændet.

Tåreproduktionen kan desuden øges i blæst, koldt vejr, og når øjet anstrenger sig, for eksempel når man læser. Det sker især for ældre mennesker, at de oplever tåreflåd i disse situationer, da den aftagende elasticitet i vævene betyder, at deres tårepumpe ikke fungerer lige så godt som hos yngre mennesker. Den aftagende elasticitet kan ikke behandles (figur 1).

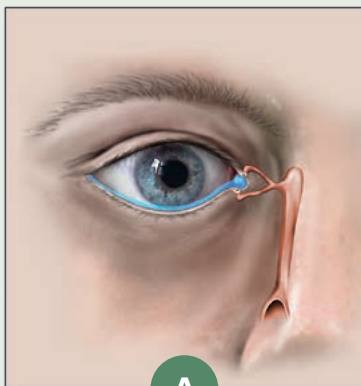
Hvordan behandles overproduktion af væske?

Der findes i dag ingen gode behandlingsmetoder, hvis man døjer med øjne, der har en overproduktion af væske. Men forskerne bliver hele tiden klogere på, hvordan den såkaldte tårefilm inde i øjet er opbygget, og hvilke stoffer den består af. Øjets tårefilm hjælper med at holde øjet fugtigt og beskytte det mod snavs og infektioner, og med større viden om, hvordan den er opbygget, vil forskerne måske med tiden kunne tilbyde en god behandling. Især inden for de seneste 10 år er der kommet mere viden på området.

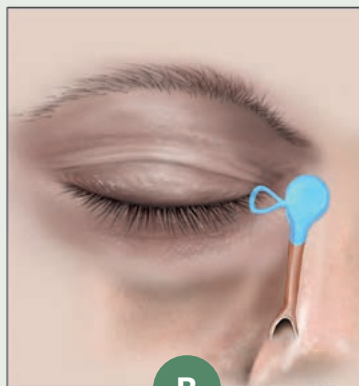
Figur 1

Pumpefunktionen kan opdeles i tre faser

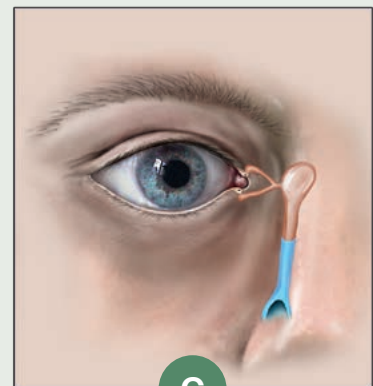
Hos yngre mennesker, hvis væv er elastiske, vil blinken med øjnene pumpe tårevæsken ned i tårevejene.

Når øjet er åbent, opstår et vakuum, som suger tåresøen (markeret med blå) mod tårekanalerne ved næsen.

Når øjet lukkes, presses tåresøen via tårekanalerne ind i tåresækken.

Når øjenlåget løftes, lægges der pres på tåresækken, hvorved tåresøen udtømmes i næse/svælg.

2

Tilstoppede tåreveje

Man kan også opleve at have en normal væskeproduktion, mens tårevejene så er stoppet. Det betyder, at der kommer et misforhold mellem væskeproduktion og væskeafløb. Et stop i tårevejene kan betyde, at man får symptomer såsom tåreflåd og betændelse. Tilstopningen kan opstå efter traumer (for eksempel et trafikuheld, hvor man kommer til skade med sine øjne), på tårevejene eller efter betændelse i tåresækken. Det er dog ikke altid, man ved, hvorfor man får et stop i tårevejene.

Fælles for tilstoppede tåreveje og overproduktion af væske i øjet er desuden, at man kan opleve at få eksem omkring øjnene, fordi huden bliver rød og irriteret af tårerne, der konstant må tørres væk.

Hvordan behandles tilstoppede tåreveje?

De tilstoppede tåreveje forhindrer tårerne i at løbe væk fra de to tårepunkter i kanten af øjenlåget og komme ind gennem de tynde tårekanaler gennem tårelederne til tåresækken.

I nogle tilfælde kan det derfor blive nødvendigt med en såkaldt tårevejsoperation, også kaldet en dacryocystorhinostomi (DCR). Operationen fjerner det stop, der er i tårevejskanalen, og skaber forbindelse mellem tåresækken og næsen, så man undgår de våde øjne (figur 2).

Succesraten er som regel høj, det vil sige, at operationen virker i 80-90 pct. af tilfældene, hvilket skyldes en grundig forundersøgelse og udvælgelse af de rette patienter.

3

Fejlstilling af øjenlåg

Nogle mennesker oplever, at de med alderen får udadvendte nedre øjenlåg (ectropion). Det er en tilstand, hvor det nedre øjenlåg krænger udad, så tårepunkterne og slimhinden på bagsiden af øjenlåget ikke slutter tæt ind mod øjet, men i

stedet blottes. Tilstanden er en aldersbetinget svaghed i øjenlågets bindevæv og betyder, at man kan opleve tåreflåd, kronisk irritation, rødme og tendens til øjenbetændelse.

Hvordan behandles fejlstilling af øjenlåg?

Man kan blive opereret i lokalbedøvelse, hvor lægerne strammer øjenlågets muskler og bindevæv.

4

Våde øjne som følge af tørre øjne

Paradoksalt nok kan der opstå tåreflåd som konsekvens af fornemmelsen af tørre øjne. Følelsen af tørre øjne skyldes aldersbetingede ændringer i tårevæskens sammensætning. Ved tørre øjne kan øjnene forsøge at kompensere med en øget produktion af tårevæske af en dårligere kvalitet. Resultatet vil ofte være tåreflåd eller våde øjne.

De tørre øjne kan være en smertefuld oplevelse, der svier og giver røde øjne. Det betyder, at man kan have svært ved at læse eller fokusere og i værste fald have svært ved at passe et arbejde, hvis man er meget hårdt ramt.

Tørre øjne kan desuden opstå som følge af forskellige typer medicin, for meget skærmtid, kontaktlinser, alkohol og tobaksrøg, visse typer af øjenoperationer eller ved tørt indeklima. Hormonelle forandringer og genetik kan også spille en rolle.

Hvordan behandles tørre øjne?

Afhængigt af hvor hårdt ramt man er, findes der forskellige typer af behandlinger. Øjendråberne kan variere i konsistens og indhold og være med eller uden konserveringsmiddel. Det varierer fra patient til patient, hvor ofte man skal dryppe sine øjne. Behandlingen er livslang og kurerer ikke de tørre øjne, men lindrer tilstanden.

Det sker i øjet ved øget tåreproduktion:

Når produktionen af tårevæske overstiger afløbskapaciteten, løber øjnene i vand.

Tårerne ledes bort fra øjet gennem tårevejene.

Tårevejsoperation, også kaldet dacryocystorhinostomi (DCR), er en operation, der fjerner et stop og skaber forbindelse mellem tåresækken og næsen. Stoppet forhindrer tårene i at løbe væk fra de to tårepunkter i kanten af øjenlåget og komme ind gennem de tynde tårekanaler gennem tårelederne til tåresækken. Hvis der er et stop i tårevejene, kan man få symptomer såsom tåreflåd og betændelse. Hos patienter uden et stop i tårevejene vil et gult farvestof dryppet i øjet kunne ses passere til næsen ved næste pudsning.

De fraførende tåreveje

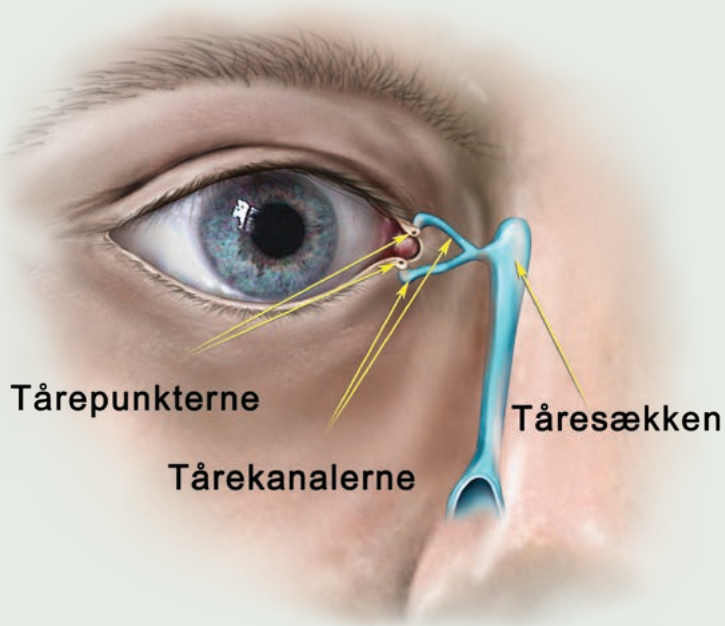

ILLUSTRATION: MEDIAPARM

Tårepunkterne ligger på kanten af øvre og nedre øjenlåg helt inde ved næsen. Herfra løber tårene gennem de tynde tårekanaler til tåresækken. Tåresækken ender i næsen, hvorfra tårene løber ned i svælget (figur 2).

Hvornår skal jeg søge hjælp?

Det kan være meget generende at have tørre, våde og irriterede øjne. Det er dog individuelt, hvornår du skal søge læge, det afhænger af, hvor generet du er i din hverdag.

Hvordan stilles diagnosen?

Der findes forskellige undersøgelser, når øjenlægen skal finde ud af, hvad der er galt med dine øjne. Øjenlægen kan for eksempel måle tåreproduktionen ved at anbringe en tør papirstimmel i det nedre øjenlåg, der efter fem minutter vil vise, hvor fugtigt eller tørt øjet er (Schirmers test). Denne test bruges overvejende ved tørre øjne.

Derudover kan øjenlægen se eventuelle tørre pletter på horn- og bindehinde ved at påføre gult eller grønt farvestof på øjets overflade via en papirstrimmel.

Vil øjenlægen se, om der er kommet et stop i tårevejene, vil vedkommende skylle med gult farvestof, og hvis ikke farvestoffet passerer ned til

næsen ved pudsning, er der tale om et stop, der undersøges nærmere ved sondering af tårevejene.

Kan jeg forebygge tørre, våde og irriterede øjne?

- Skyldes dine våde øjne, at du er overfølsom over for eksempel dyr eller husstøvmider, kan det være en god idé at undgå eller mindske kilden til dine gener.
- Ved tørre øjne kan det hjælpe at undgå tørt indeklima eller aircondition.
- Hvis det er muligt at behandle dine gener med kunstige dråber, så brug dem i det omfang, du kan.
- Benyt evt. en øjengel til afrensning af øjenlågs-kanten til daglig rensning, hvis du lider af tørre øjne.

Generelt kan det dog være svært at forebygge de tørre, våde eller irriterede øjne. Det er derfor ikke sikkert, at ovenstående virker for netop dig og dine gener. ●

Du kan læse mere om våde øjne i Øjenforeningens brochure 'Tørre, våde og irriterede øjne' (se s. 30).

